

TBMM Tarafından Maraş'a İstiklal Madalyası Verilmesi ve Şair Mehmet Tâhir Nâdî Bey'in Madalya Kasidesi¹**Erhan ALPASLAN**Dr. Öğr. Üyesi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi,
Tarih Bölümü**Sadi GEDİK**Dr. Öğr. Üyesi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi,
Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü**Özet**

Osmanlı Devleti'nin I. Dünya Savaşı'ndan yenik çıkmasından sonra imzalamak zorunda kaldığı Mondros Mütarekesi'nin yedinci maddesi hükmünce ülke işgal edilmişti. İşgal edilen yerlerden biri de Maraş bölgesi idi. Yaklaşık sekiz aylık İngiliz işgalinden sonra Fransızların işgaline maruz kalan Maraş, bu dönemde işgalci Fransız-Ermeni güçlerine karşı amansız bir mücadele vermek zorunda kalmıştır. 22 gün süren bir mücadeleden galip çıkmış, mağrur Fransız ordusu, şımartarak destekledikleri Ermenilerle birlikte 11/12 Şubat 1920 gecesi bir daha geri dönmek üzere şehri terk ederek çekilip gitmek zorunda kalmıştı. Maraş'ın işgalden kurtulmasından sonra 5 Nisan 1925 günü TBMM tarafından şehre Millî Mücadele'de gösterdiği bu başarıdan dolayı İstiklal Madalyası verilerek madalya ile kurtuluş harekâtına katılan bütün Maraş halkı onurlandırılmıştır. Bu madalyanın Maraş Kalesi'ndeki Türk bayrağına resmi törenle asılması merasimi sırasında şair Tâhir Nâdî Bey tarafından yazılan bir kaside hazırlanmış ve okunmuştur. Bu makalede Maraş'a İstiklal Madalyası verilmesi konusu ele alınarak Mehmet Tâhir Nâdî Bey'in hazırladığı bu kaside edebî ve tarihî açıdan tahlil edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Maraş, İstiklal Madalyası, Mehmet Tâhir Nâdî, Madalya Kasidesi

¹ Geliş/Kabul Tarihi:14.06.2017/06.12.2017 – Araştırma Makalesi

**Having Being Awarded Maraş With The Medal Of Independence By TGNA
And Poet Mehmet Tâhir Nâdî Bey's Eulogy Of Medal**

Abstract

After the defeat of the Ottoman Empire in World War I, the country was occupied based on the 7th article of the Mondros Armistice Agreement, which had to be signed. One of the occupied areas was the Maraş region. After about eight months of British occupation, Maraş, which had been exposed to the occupation of the French, in this period had to struggle with an great fight against the occupying French-Armenian forces. Maraş came out victorious in a struggle continued 22 days, thus, the haughty French army had to retire with the Armenians they pampered on February 11/12, 1920. After the liberation of Maraş from the occupation, on April 5, 1925, Grand National Assembly of Turkish was awarded to the people of Maraş who participated in the campaign of liberation with the medal of independence. During the ceremony of hanging this medal to the Turkish flag, an eulogy, which composed by the poet Tâhir Nâdî Bey, was prepared and read. This article analyzes the eulogy, which composed by the poet Tâhir Nâdî Bey, literally and historically by handling the subject of being awarded the medal of independence to Maraş.

Keywords: Maraş, The medal of Independence, Mehmet Tâhir Nâdî, The eulogy of Medal.

KAHRAMANLIK SEMBOLÜ İSTİKLAL MADALYASI VE MARAŞ

Tarih boyunca bazı şehirlerin, düşman karşısında her türlü feragat ve fedakârlıklara katlanıp yüzlerce ölü ve yaralı vererek kendi memleketlerini istiladan ve sömürge olmaktan kurtardıkları bilinmektedir. Bu mücadeleyi yapan şehirlerin çoğu ya kendi silahlı kuvvetleri ile başarıya ulaşmış ya da dışarıdan herhangi bir yardım almadan sadece o şehrin insanlarının verdikleri destekle bu başarıyı elde etmişler ve tarihte unutulmaz derin izler bırakmışlardır. Bu konuda I. Dünya Savaşı'nda Almanlara karşı savaşan, Fransa'nın Verdun ile II. Dünya Savaşı'nda yine Almanlara karşı savaşan Sovyetler Birliği'nin Stalingrad şehirlerini örnek gösterebiliriz (Başdoğan, 2002: 92-93).

Osmanlı Devleti 1914'te başlayıp 1918'de sona eren I. Dünya Savaşı'na İttifak Devletleri yanında katılmıştı. Dört yıl süren bu savaş, Osmanlı Devleti'nin ve taraf olduğu ittifakın yenilgisiyle sonuçlanmıştı (Armaoğlu, 1999:137-148; Ülman, 2002:

357-361; Üçok, 1951: 325). İtilaf Devletleri I. Dünya Savaşı'nın ortalarında yapmış oldukları gizli antlaşmalarla Osmanlı Devleti'nden alacakları payları kararlaştırmışlardı. Bu antlaşmalardan biri olan Sykes-Picot Antlaşması'na göre Suriye bölgesi ile Musul, Antep, Urfa ve Maraş vilayetlerinin Fransızlara verilmesi kararlaştırılmıştı (Akbiyık, 1999: 45-46). Ancak İngiltere I. Dünya Savaşı sonrasında siyasetini değiştirmişti. Savaşın yükünün çoğunu kendisinin çektiğini düşünerek daha önce Fransa'ya vermiş olduğu vaatleri yerine getirmek istemiyordu. Bu stratejinin bir sonucu olarak İngiltere, Sykes Picot'un Fransızlarla ilgili hükmünü bozacak girişimlerde bulunmuştur (Yavuz, 1994: 3-54). Nitekim İngiltere, Osmanlı ile yapılan Mondros Mütarekesi'nde kendi başına hareket etmiştir (Şıvgın, 1988: 481; Bıyıklıoğlu, 1962: 44; Akbiyık, 1999: 6).

Savaşın sonunda 30 Ekim 1918'de İtilaf Devletleri adına İngiltere ile Osmanlı Devleti arasında Mondros Ateşkes Anlaşması imzalandı (Türkgeldi, 1968: 29-34). İtilaf Devletleri bu anlaşmanın 7. maddesine dayanarak ülkenin stratejik ve ekonomik bakımdan değeri büyük ve önemli bölgelerini işgale başladılar. İngilizler, Adana, Maraş, Urfa, Antep ve Antakya yöresini işgal etti (Türk İstiklal Harbi, IV. C, Güney Cephesi, 1966: 3; Gotthart, 1970:6).

İngilizlerin Maraş'ı işgal etmelerinin bazı sebepleri vardı. Bu sebeplerden biri, bu bölgenin coğrafi yapısıydı. Maraş bölgesinin etrafı dağlık olduğundan dolayı serbest hareket etmeye pek müsait değildir. Güneyden gelecek olan saldırılara karşı koyabilmek oldukça kolaydır. Ayrıca kuzeyden gelecek olan kuvvetlerin Suriye'ye doğru askerî harekât kolaylıkla yapılabilirdi (Akbiyık, 1999: 3). Ayrıca İngilizlerin asıl niyeti bu bölgeleri işgal ederken ileride daha önce Fransızlara bıraktıkları petrol bölgesi Musul'u ele geçirebilmek için Fransızlara karşı bir pazarlık konusu yapabilmektir (Bıyıklıoğlu, 1962: 77; Ülman, 2002: 331).

İngilizlerin Maraş'ı işgalinin kesinleşmesi ile bu konudaki tepkilerini bazı Maraşlılar daha İngilizler gelmeden önce, Antep-Maraş yolu üzerindeki Aksu Köprüsü'nü yıkarak açıkça göstermişlerdir (Bağdatlılar, 1974: 25-26; Özalp, 1984: 17). Türk tarafının bölgeyi terk etmesinden sonra Antep'ten yola çıkan 600 kişilik İngiliz askerî birliği Antep-Maraş yolunu onarıp ve nehir üzerine dar bir köprü kurarak yollarına devam ederek 22 Şubat 1919'da Maraş'ı işgal ettiler. Albay Philip Marx Andriyo komutasındaki İngiliz kuvvetleri bir Hint süvari slayından ibaret olup subay ve erlerinin bir kısmı Müslümanlardan oluşmaktaydı (Karadağ, 1943: 5; Kurtaran, Hizmet Gazetesi, 15. 5. 1957, nr. 34; Çoğalan-Kurtaran, 1963: 17; Bağdatlılar, 1974: 24; Sertoğlu, 19 Mart 1970: S. 3025).

Maraş'a giren İngiliz işgal güçleri kışlaya yöneldiklerinde, Teğmen Cemal tarafından kılıcı çekili ve müfrezesi mevzilenmiş şekilde karşılanınca, kılavuz Ermeniler azarlanarak, Amerikan misyonuna yöneldiler. Amerikan Kolejini karargâh yaptılar. İngiliz askerleri ayrıca Abarabaşı Kilisesi, Ermeni ve Katolik Kiliseleri ve Alman Çiftliği binalarına yerleştirildiler (Akbiyık, 1999: 6- 9). İngiliz işgal kuvvetleri, Maraş'taki Ermenilerin ve Ermeni papazların şımarık tezahüratları ile birlikte Maraş'a girmişlerdi. Bir İngiliz subayı Mutasarrıf Ata Bey'i yanına çağırttı. Onunla yaptığı konuşmada, Mondros Antlaşması'na dayanarak şehri işgal ettiklerini bildirdi (Yavuz, 2003: 23). Mutasarrıf Ata Bey ise şehirde güvenliği bozan bir hâl olmadığını ve kendilerini işgalci sıfatı ile değil ancak misafir olarak kabul edebileceklerini söyledi (Karadağ, 2008: 14; ATASE, (İSH- 3A), Sıra No: 1680, Kutu No: 79, Gömlek No: 28, s.1). Şehirdeki Ermeniler bu işgalden oldukça memnundular. Ayrıca daha önce göçe tabi tutulmuş olan Ermeniler, İngilizlerin gelmesiyle birlikte Maraş'a tekrar dönüş yaptılar. (Kutlusoy, 1960: 7-8; Akbiyık, 1999: 12; Osmanlı Belgelerinde Ermeni-Fransız İlişkileri (1918-1919), 2002: 139-141).

İngiliz işgal kuvvetleri ile ittifak içerisinde hareket eden Ermeniler bu işgal ile birlikte birçok yanlış işler yapmaya başladılar (Özalp, 1984: 7-8; Karadağ, 2008: 14). Şehirde vaziyet gün geçtikçe gerginleşmeye başlamıştı. İngiliz komutanı Max Andrio, şehrin durumunu anlamak üzere eşraftan ileri gelenlerle bir görüşme yapmak istemiştir. Bu toplantıya Maraş'ın ileri gelenlerinden oluşan bir heyet ile halktan bazı gayrimüslim kişiler ve Ermeni papazları da katılmışlardır. Toplantıda yapılan açıklama, aslında Türk heyetine bir uyarı niteliğindedir. Bölgedeki Ermenileri koruma altına aldıklarını açıkça ifade eden İngilizler, Türk vatandaşların Ermeni halkıyla iyi geçinmeleri gerektiğini, aksi takdirde bu uyarılara aldırış etmeyenlerin cezalandırılacaklarını belirtmişlerdir. İngiliz işgal kuvvetleri komutanının bu açıklamaları karşısında Ali Sezai Efendi; son zamanlarda yaşanan sıkıntılarla ilgili olarak İngiliz komutanını bilgilendirici bir konuşma yapmıştır. Bu konuşmada İngiliz komutanın tarafsız davranarak halklar arasında adaletli olunacağı yönündeki açıklamalarının takdirle karşılandığını, ancak gayrimüslim vatandaşlar hakkında Maraş halkına isnat olunan suçlamaların gerçeği yansıtmadığını da açıklamıştır (Alpaslan-Yakar, 2008: 69- 70).

Ancak Albay Andrio'nun toplantıdaki tutumu, Türklerden intikam almak isteyen Ermeniler için önemli bir fırsat oluşturmuştur (Öznel, 1992: 105). Nitekim hiç vakit kaybetmeyen Ermeniler, Türklerden bazıları mahkemeye vermeye başlamışlar ve mağdur edildiklerini iddia etmişlerdir. Tehcir sırasında ücreti karşılığında Türklerin almış oldukları menkul ve gayrimenkul mallarını geri almaya kalkıştıkları gibi kendileriyle hiçbir ilgisi olmayan Türklerin mallarına sahip çıkmışlar, gerektiğinde kendi ırkdaşlarından da şahitler göstererek hükümet kanalıyla haksız yere Türklerin

mallarını gasp etmeye başlamışlardı (Bağdatlılar, 1974: 30-31; Özbaş, Tarihsiz : 91). Ermeniler ayrıca daha önce Müslüman olan Ermeni gençlerini kiliseye götürerek zorla eski dinlerine döndürdüler ve eski isimlerini aldılar (Karadağ, 1994: 10; Akbıyık, 1999: 15; Özbaş, Tarihsiz : 93). Türklerle evlenmiş olan Müslüman Ermeni kızlar, kadınlar da evlerinden cebren alınıyorlardı (Bağdatlılar, 1974: 32). Alamadıklarını da Hıristiyanlığa davet ediyorlardı (Akbıyık, 1999: 15).

İngiliz işgali döneminde yaşanan olaylardan birisi de tehcir döneminde Maraş'tan Ermenilerin nakilleri sırasında Maraş mutasarrıflığında bulunmuş olan İsmail Kemal Bey ile ilgilidir. Bu sırada Sivas valisi olan İsmail Kemal Bey hakkında Ermeniler tarafından suçlamalarda bulunularak, İngiliz müdahalesiyle Maraş'a getirtilmiştir. İlk yargılama sonunda isnatların yersizliği anlaşılacak kefaletle serbest bırakılmasına rağmen daha sonra Maraşlı Çavuşemin'i oğlu Ali ile birlikte Halep'e götürülerek hapsedilmiştir (Bağdatlılar, 1974: 32; Karadağ, 1943: 8). Ermeniler yalan ve iftiralarına devam ediyorlar türlü bahanelerle Müslüman Türklerle ilgili sivil ve memur olmak üzerine birçok insanın mağduriyetine sebep oluyorlardı (Tansel,1991: 209). İngilizler, Ermenilerin Türk halkına yönelik saldırı ve tecavüzlerinin artması üzerine bu durumun kendilerine karşı devamlı bir reaksiyon yarattığını gördükçe onları himaye ve koruyuculuklarından vazgeçerek tarafsızlığı tercihe başlamışlardır (Karadağ, 1994: 10; Bağdatlılar, 1974: 33; Şahingöz, 2002: 729).

İngiliz işgal kuvvetlerinin Maraş'ta Türklerle olan ilişkilerinin iyileşmesinde siyasi işler memuru Yüzbaşı Hasan Rufai'nin büyük etkisi olmuştur. Şeyh Ali Sezai Efendi ile dostluk kuran Yüzbaşı Hasan Rufai, birçok mahallî olaylarda daima Türkler lehine çalışmış, Ermenilerin tertiplerine bir mahal bırakmamıştır (Akbıyık, 1999: 14).

İngilizlerin Maraş'ı işgalinden sonra izledikleri politikanın bir süre sonra değişikliğe uğraması, aslında İngilizlerin bu bölgede kalıcı olmadıklarını da ortaya koymuştur. Filistin ve Musul'u isteyen İngilizler, Maraş ile işgal ettikleri diğer komşu vilayetleri, Fransızlara karşı bir koz olarak kullanacaklardı. Bu amaç ile hareket eden İngilizler, Maraş'ta çok stratejik hareket ederek mahallî hükümetlere çok fazla karışmamaya çalışmışlardır. Bu tutumları işgal döneminin olaysız geçmesinde büyük rol oynamıştır (Akbıyık, 1999: 46; Türkkorur, 1984: 7).

İngiltere, işgalden bir süre sonra, Fransa'ya vermiş olduğu Musul'u geri alabilmek için belirlediği planı uygulamaya koydu. Bu planın ilk adımı kendileri için riskli olmaya başlayan Maraş, Antep ve Urfa'yı bir an evvel Fransızlara devretmekti. Fakat devretmeyi yaparken de, bundan azami ölçüde faydalanmayı düşünüyorlardı. En önemlisi devamlı olarak kanayan bir bölgenin sorumluluğunu Fransızlara bırakmak suretiyle, onları Türklerle karşı karşıya getirmek istemişlerdi. Sonrasında ise bölgeden

çekilmek kararı ile büyük ölçüde kuvvetlerinin serbest kalması mümkün olabilecekti. En önemlisi, Türklerin ana vatanına dâhil olan bu toprakları nasıl olsa yabancılara bırakmayacaklarını anladıklarından, Fransızları bu bölgede meşgul ederek dikkatlerinin Arap ülkeleri üzerinden dağılmasını sağlamış olacaktı (Akbiyık, 1999: 50; Kundakçı, 2001: 123; Dümer, 1972: 381).

İngilizler, 15 Eylül 1919 tarihinde ikna ettikleri Fransızlarla Suriye Antlaşması'nı imzaladılar. Bu anlaşma ile işgal altındaki Maraş, Antep, Urfa şehirleri ve civarları İngilizler tarafından boşaltılarak Fransızlara terk olunacaktı (Özalp, 1984: 40). Buna karşılık Musul İngiltere'ye bırakılıyordu (Akbiyık, 1999: 46-47). Böylece İngilizlerin planı başarılı bir şekilde gerçekleşmiş oldu. Fransa ise Kilikya ve İskenderun'u elde etmek için Musul'u bir yem olarak İngilizlere bıraktıklarını açıklamıştı. Ancak Fransa o esnada yaptığı büyük hatayı anlayamamış ve oyuna geldiğinin farkına varamamıştır. İngilizler, Fransızların Anadolu'da tutunamayacaklarını gayet iyi biliyorlardı. Nitekim Maraş'ta, Fransızlara karşı Türk millî direnişinin şubat ayında başlaması bir anlamda İngiltere'yi sevindirmiş ve bunun üzerine Dışişlerinden L. Philippe'e şu sözleri söylemiştir: "*Fransızlar nihayet eşek arısının yuvasını karıştırdıklarının farkına vardılar*" (Akbiyık, 1999: 56).

Fransızlar bu anlaşmayla, yeni durumun tüm olumsuzluklarına rağmen Maraş'ın ekonomik ve stratejik önemini de göz ardı etmiyorlardı. Çünkü Maraş, coğrafi konumu ve büyüklüğü ile işgalcilerin, işgal etmiş oldukları bölgelerin kuzeyindeki en önemli ileri karakol durumunda idi. Maraş'tan her yöne giden yollar Fransızların istinat noktaları için bu şehrin önemini daha da artırılıyordu. Ayrıca bölgeyi önemli kılan bir başka etken de burada büyük bir tahıl stokunun bulunmasıydı (Doğan, 2007: 212).

Maraş'taki İngiliz birliklerinin kumandanı olan General Crawford askerlerinin Ekim ayı sonunda Maraş'tan çekileceğini öğrenince, bu bilgiyi Ermeni Millî Birlik başkanı olan Papaz Aram Baghdikian'a ulaştırdı. İngiliz işgalinden aradıklarını pek bulamayan Ermeniler bu habere oldukça sevinmişlerdi (Özalp, 1984: 31).

Artık Fransızların Maraş'ı işgal edecekleri kesinleşmişti. Maraş Müdafaa-i Milliyesi adına Hayrullah Bey, Mustafa Kemal'e başvurarak nasıl hareket etmeleri gerektiğini sordu. Mustafa Kemal bu gelişmeler öncesinde Fransızların Maraş'ı işgal edebileceğine pek ihtimal vermiyordu. Bunu sebebi ise Fransızların Suriye'de Emir Faysal ile uğraşmak zorunda olmalarıydı. Ayrıca bir de Antep, Urfa ve Maraş'ı işgal edebilecek kadar sayıda askere sahip değillerdi. Buna rağmen Fransızlar, İngilizler ile yapmış oldukları anlaşma sonrası devir teslim işlemlerini gerçekleştirmek istediler.

Mustafa Kemal 26 Ekim 1919'da 13. Kolordu Komutanlığına bir talimat gönderdi. Bu göndermiş olduğu talimatta Urfa, Antep ve Maraş'ı Fransızlara işgal ettirmemek, etmiş olsalar dahi onları barındırmamak için her türlü tedbire başvurmak gerektiğini belirtti. Ayrıca 29 Ekim 1919'da işgali protesto etmek amacıyla yurt çapında bir tamim yayınlarak; Suriye İtilafnamesi'nin haksız bir anlaşma olduğunu, Türk milletinin Erzurum ve Sivas Kongrelerinde hukukunu müdafaa konusundaki azmini ilan ettiğini, milletin bu gibi oldubittilere boyun eğmeyeceğini belirtti (Arsan, 1964: 120).

İngilizler ile yapılan anlaşma sonrasında 29 Ekim 1919 Çarşamba günü Fransız öncü kuvvetleri Yüzbaşı Julie komutasında Maraş'a geldi (Karadağ, 1994: 17; Bağdatlılar, 1974: 45; Akbıyık, 1999: 75; Doğan, 2007: 212). 30 Ekim Perşembe günü de Fransız Yüzbaşı Fouquet komutasında 412. Alaydan yarım bölük, Ermeni Millî Alayı'nın 1. Taburu ve 1 sipahi takımı ile Maraş'ı işgal etmeye başladılar. İşgal kuvvetlerinin sayısı 400 Ermeni, 1000 Fransız ve 50 Cezayirli süvariden ibaretti (Selek, 1982: 533; Akbıyık, 1999: 71; Saral 1970: 157). İşgalin başlamasının ardından halk son derece gergin ve huzursuzdu. Ermeniler, Fransızlara görkemli bir karşılama töreni yapmışlar ve Türklere ağır hakaretlerde bulunmuşlardı. Ermenilerin, Fransız işgalcilerinden aldığı destekle daha saldırgan bir havaya girmesi, Türklerin ise kendi yurtlarını koruma kaygısına düşmesi bazı olayların doğmasına yol açmıştır. İşgalin üçüncü günü, yani 31 Ekim 1919'da Sütçü İmam Olayı meydana gelmiştir (Özalp, 1984: 43-45; Saral, 1970: 159-160). Sarhoş olarak taşkın hareketler sergileyen Fransız üniformalı Ermeni askerlerinin Türk kadınlarını taciz etmesi, dinî ve geleneksel değerlere saygısızlık etmesi, kendilerini Maraş'ın hâkimleri gibi görmesi Türklerin öfke ve nefretine yol açmış, çıkan kargaşada Çakmakçı Said adında bir Türk, Ermeni kurşunları ile yaralanmış, bir Ermeni askeri de Sütçü İmam'ın tabancasından çıkan kurşunlarla ölmüştür (Akbıyık, 1999: 124-126).

Sütçü İmam Olayı'ndan sonra Ermeniler ile Türkler arasındaki çatışmalar artmaya başlamıştı. Sütçü İmam Olayı, Türk insanının kendi vatanında tutsak olmayı, yabancı işgal ve baskısını, yabancılar tarafından dinine ve geleneğine saldırıyı şiddetle reddedeceğini göstermiştir. Sütçü İmam'ın açtığı ateş Maraş savunması sırasında bir sembol olarak Türklere cesaret vermiştir. Sütçü İmam bir halk kahramanı olarak anılır olmuştur (Yetişgin, 2008: 289).

1 Kasım 1919 tarihinden itibaren ise Maraş, Antep ve Urfa ile birlikte tümüyle Fransız işgali altına girmiştir (Yavuz, 1994: 8). Fransızlar, ilk olarak İngilizlerin işgal etmiş olduğu Kışla ve Amerikan Koleji'ni ele geçirdi. Daha sonra halkın muhtemel karşı koymasını önlemek amacıyla şehrin ortasında bulunan ve hâkim yerlerden biri olan Abarabaşı ve Ermeni Katolik Kilisesine yerleştiler. Şehrin doğusunda bulunan Alman Eytam Hanesini (yetimhanesi), biraz dışında olan Alman Çiftliğini, batısında bulunan

Tekke Kilisesini, güneyinde yer alan çarşıdaki hanları ve sonunda kaleyi işgal ettiler (Eyicil, 2005: 50).

Maraş'ta İngilizlerin yerini alan Fransız askerlerinin hemen tamamına yakını Ermeniler oluşturuyordu. Ermeniler bölgedeki amaçlarına Fransız desteği ile ulaşmak istiyorlardı. Fransızlar da kurdukları Ermeni birliği ile kurmayı düşündükleri Suriye mandasının tampon bölgesini oluşturmak istiyorlardı. Fransızlar kurmuş oldukları Ermeni birliklerine *Legion d'Orient* ismini verdiler (Yetişgin, 2004: 68).

Maraş'ta her geçen gün Ermenilerin sinsice faaliyetleri artmaya başlamıştı. Ermeniler sokakta Müslümanlara rastgele ateş açarak, Türklerin millî değerlerine hakaret ediyorlar, Müslümanların elinde bulunan silah ve cephanenin toplanması hususunda Fransız kumandanlığını teşvik ediyorlardı. Fransızlar da şehirdeki Ermeni gençlerini silahlandırıp kışlada eğitmeye başladılar. Ermenileri kiliselere toplayarak Müslüman halka karşı suikast ve mezalim planları hazırlattırıldı. Gökpınar, Kılılı ve Sarılar köyleri Ermeniler tarafından tahrip edilip yağma hareketlerine giriştiler. Ayrıca Ermenilerin yoğun olarak yaşadıkları Zeytin'deki Ermeniler de silahlandırılıyordu (Bilgin, 2008: 247).

Türkler, Ermenilerin bu saldırıları karşısında bazı tedbirler alma yoluna giderken, Fransız işgal kuvvetleri temsilcilerine de şikâyetle bulunuyorlardı. Bu durum karşısında işgal kuvvetleri, halkı teskin etmek için Maraş, Antep ve Urfa civarında gerçekleşen mezalim ve taşkınlıklara sebep olan Fransız komutanlarının azledildiğini söylüyor ve mezalimi yapanların şiddetle cezalandırılmaları için soruşturma açılacağını; Fransızların bu bölgede bulunmalarının işgal amaçlı olmadıklarını hatta Türklerle karşı muhtemel saldırıları engellemek için bulduklarını ileri sürüyorlardı (Ulusoy, 2006: 5).

Fransızların Maraş'ta meydana gelen protesto ve gerginliğin giderilmesi düşüncesi ile Osmaniye askeri valisi olan Yüzbaşı Andre'nin Adana bölge valisi Albay Bremond'un kararı ile Maraş valiliğinin de verilmesi üzerine Maraş'a gelmiştir (Akbiyık, 1999: 132; Kerr, 1973: 105-106). 26 Kasım 1919'da şehre gelen Andre'yi Ermeniler coşku ile karşılamışlardır. Ermenilerin Türkler aleyhine slogan ve kışkırtıcı sözleri üzerine karşılamada bulunan bazı Türkler oradan ayrılmıştır (Akbiyık, 1999: 133-134). Ertesi gün Maraşlı Türk ileri gelenlerine, Yüzbaşı Andre tarafından Abdülkadir Paşa Konağı'nda bir toplantı için davetiye gönderilmiş, Türkler aldıkları karar gereği toplantıya katılmama kararı almışlardır (Akbiyık, 1999:136; Gönen, 2005: 108; Bağdatlılar, 1974: 56; Özalp, 1984: 53). Bu durum üzerine Yüzbaşı Andre sert bir tutum içerisine girmiş, Ermenilerin kışkırtması ile de şehirdeki Türk yönetimine son vermek düşüncesine kapılmıştır (Saral 1970: 163; Sertoğlu, 1970: S. 3025). Aynı günün

akşamında Hırlakyanların evindeki bir davette Hovsep Hırlakyan'ın kızı Helena'nın kendi dans davetini, kaledeki Türk bayrağının asılı olduğu sürece kabul etmeyeceğini söylemesi üzerine bayrağın indirilmesini söylemiştir (Gönen, 2005: 106; Akbıyık, 1999: 135-137; Saral 1970: 161-163).

Bayraklarının kaleden indirilmesine büyük tepki gösteren Maraşlılar, Kısakürekzadelerden Avukat Mehmet Ali'nin etkili beyannamesi ile galeyana gelmişlerdir. Cuma gününe rastlayan bayrak indirme olayında, Ulu Cami cemaati hürriyetin olmadığı yerde namaz kılmanın mümkün olmadığını düşünerek, cemaat içerisinde kimi kişilerin "Bayraksız namaz kılınmaz." sözleri ile kaleye doğru harekete geçmişlerdir. Al sancağın altında toplanan insan seli, kaleye doğru akarken, kalede bulunan Fransız jandarmaları, silahlı bir çatışmayı göze alamayarak arka kapıdan kaçtılar. Tekbir ve tevhit sesleriyle kaleye ilk ulaşanlardan Zalha Hoca oğlu Osman (Osman Erşan), bir kenara atılmış olan Türk Bayrağı'nı hürmetle öpüp başına koyduktan sonra tekbir sesleri arasında onu eski yerine asmıştır. Bundan sonra hükümet konağına da yürüyen kalabalık halk grubu kesin bir dille memleketlerinde yabancı yönetimi istemediklerini dile getirmişlerdir (Özalp, 1984: 54; Türkkorur, 1984: 10; Akbıyık, 1999: 138; Özbaş, 209; Bagdatlılar, 1974: 59-60; Karadağ, 1994: 18-19).

Fransız işgalinin arkasından yaşanan bu olaylar karşısında, bölge halkı kendi başının çaresine bakmak durumunda kalmış ve işgalci Fransızlar ile işbirlikçi Ermenilere karşı büyük bir direniş hareketi başlatmışlardı (Türk İstiklal Harbi, 1966: 236-237). Fransız kuvvetlerinin şehri işgal etmesi ile başlayan baskı politikası, halkın teşkilatlanmasını gündeme getirmiştir. İşgal karşısında teşkilat kurma fikri ilk defa Doktor Mustafa tarafından ortaya atılmış ve teklif edilmiştir. Fransız kuvvetlerinin şehre gelmesinden bir gün önce, Ulu Cami'de halka bir konuşma yapan Doktor Mustafa, Fransızların bugün yarın geleceğinden, Ermenilerin Maraş'ta da Adana'daki gibi işkence yapabileceklerinden bahisle halkı teşkilatlanmaya ve karşı koymaya davet etmiştir (Akbıyık,1991: 1; Karadağ, 1994: 24). Ancak o günlerde Maraş Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin kuruluşu gerçekleştirilememiştir. Ermenilerin yapabileceği taşkınlıklarla, Fransızların tutuklamada bulunabilecekleri endişesi ile başta Doktor Mustafa olmak üzere Maraş ileri gelenleri şehri terk ederek Elbistan'a çekilmişlerdi. Elbistan'da Kuvâ-yı Milliye oluşturulması, silah ve cephane temini ile uğraşmışlardır. Elbistan'da Sulh hâkimi Ali Rıza Bey'in başkanlığında Elbistan Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti kurulmuştu. Bu cemiyet, Fransızların bölgeden çekilişine kadar Mustafa Kemal'le sürekli irtibatla olarak etkili ve önemli faaliyetlerini yürütmüştür. III. Kolordu Kumandanlığı tarafından bir kısım kuvvetlerle bölgeye gönderilen Binbaşı Suzi Bey toplantılara daimî üye sıfatı ile katılıyor ve 3. Kolordu ile irtibatı sağlıyordu.

Halk artık Fransız işgaline karşı birlikte hareket etme kararı almıştı. Ama bu hareket gizliden gizliye yapılıyordu. Maraş ileri gelenleri Millî Mücadele'nin ne şekilde yapılacağını gruplar halinde tartışıyorlardı. Millî teşkilatı kurmak için planlar yapıldı. Maraş'ta, Bayrak Olayı'nın ardından teşkilatlanma çalışmalarına hız verilmiştir (Karadağ, 1994: 23).

Heyet-i Temsiliyenin Sivas Kongresi'ndeki kararları gereği, Müdafaa-i Hukuk Cemiyetince süratle planlar yapılarak uygulamaya konuldu. Sivas Kongresi'nden sonra 13.10.1919'da "Müdafaa-i Hukuk Teşkilâtına Dair Nizamname" hazırlanmış ve tüm Müdafaa-i Hukuk Cemiyetlerine gönderilmiştir. Maraş'ta Fransız işgaline karşı daha organize bir şekilde mücadele etmek için Mustafa Kemal'in emir ve direktifleri doğrultusunda 29 Kasım 1919'da Maraş Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti kuruldu (Eyicil, 2000: 650). Ayrıca Maraş'taki Kuvâ-yı Milliye Teşkilatı da tamamlanarak bu kuvvetlerin başına subaylar, komutan olarak atandı (Şıvgın, 1988: 487). Bu arada Pazarcık'ta da Kuvâ-yı Milliye bürosu kuruldu (Eyicil, 2000: 649-650; Kansu, 1988: 46). Maraş Kuvâ-yı Milliye Teşkilatına, işgalcilere karşı, millî güçleri organize ve komuta etmesi için, Heyet-i Temsiliye tarafından, Kılıç Ali Bey'in başında bulunduğu bir gurup subay ile birlikte Yüzbaşı Selim (Kurtoğlu Yörük Selim) beyler memur edildi (Gazi Mustafa Kemal, Nutuk-Söylev, 1989: 2). Maraş bölgesinin bağlandığı 3. Kolordu Komutanı ise, Kurmay Albay Selahattin Bey idi. Böylece Maraş'taki millî kuvvetler bu şekilde teşkilatlanmış ve mücadeleye hazır hale getirilmişti (Şıvgın, 1988: 487). Şehrin savunmasına yönelik hazırlıklar Kuvâ-yı Milliyece yapılmış, şehirde oluşturulan 10 savunma bölgesinin başına yedek subaylar getirilmiştir (Sarı 1970: 167; Eyicil, 2005: 51). Şehirdeki mücadelede kullanılmak üzere dışarıdan silah ve cephane temin edilmesi için çalışmalar hızlandırıldı. Ayrıca Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti yakın köyleri organize etmek üzere bazı kişileri göndererek teşkilatlanmalarını sağladı (Bağdatlılar, 1974: 74; Özalp, 1984: 86). Böylece Maraş halkı Fransız işgal kuvvetleri ve işbirlikçi Ermeni güçlerine karşı uzun bir mücadelenin içerisine girmiştir. Nitekim zamanın en modern silahları ile donatılmış 4000-5000 kişilik bir Fransız kuvveti ve onların şımarttıkları 2000 kişiden oluşan teşkilatlı ve teçhizatlı Ermeni birliklerine karşı, olağanüstü bir mücadele vermiştir. Bu mücadelede şehirlisi, kasabalısı, köylüsü, erkeği, kadını, yaşlısı ve genci ellerine geçirdikleri derme çatma silah, balta, kazma ve sopalarla kahramanca çarpışarak 22 gün süren bir mücadele sonunda Güney Cephesi'nde Millî Mücadele'nin ilk zaferini kazanmıştır. Mağrur Fransız ordusu, şımartarak destekledikleri Ermenilerle birlikte 11/12 Şubat 1920 gecesi bir daha geri dönmek üzere şehri terk ederek İslâhiye istikametinde çekilip gitmek zorunda kalmıştı (Özalp, 1984: 238; Baykara, 1985: 77).

Maraş kurtulduktan sonra sıra komşu il, ilçe ve kasabaların kurtarılmasına gelmişti. Maraşlılar derhal Antep, İslâhiye, Bahçe, Haruniye (Düziçi) ve Osmaniye'nin yardımına koşmuşlar, oralarda da kahramanlıklar göstererek birçok şehit vermiş ve gazi olmuşlardır. Maraş bu zaferi ile Türk askerî tarihinde gayrinizamî savaşın, en mükemmel örneğini göstermiştir. Bu zafer aynı zamanda Millî Mücadele'nin ilk meşalesini teşkil etmiş, millî kuvvetlerin ve mücadele eden şehir ve kasabaların moralini yükseltmiş, Fransa ile Ankara İtilafnamesi'nin imzalanması yolunu açmıştır. Bilindiği gibi Ankara İtilafnamesi uluslararası alanda, TBMM Hükümetinin ilk defa tanınmasına neden olmuştu (Akyüz, 1975: 147-151; Yavuz, 1994: 134-148; Yavuz, 1992: 273-308).

Tarih boyunca toplumlar, savaşta üstün başarı gösteren kahramanlarını diğer kişilerden ayırt etmek için ödüllendirme yoluna gitmişlerdir. Bu kahramanlara ayrıcalıklar tanıyan bir takım semboller sunulmuş ve onların saygınlıkları artırılarak başkalarına örnek olma ve özendirme yollarını aramışlardır. Bu ödülün en önemlisi madalya olmuştur. Çok eski zamanlardan beri Türkler özellikle kahramanlarını ödüllendirmek için çelenk, tuğ, sorguç ve avize adı altında bugünkü madalyaların yerine geçen sembol ve işaretler kullanmışlardır (Başdoğan,2001:64-65).

Anadolu Selçuklularında ilk madalya 2. Keyhüsrev tarafından 1245 yılında Konya'da yaptırılmıştır (Kafesoğlu, 1992: 102; Efe, 1998: 57). Osmanlılarda ise 1730'da I. Mahmut (1730-1754) zamanında madalyanın ödüllendirme için kullanıldığı görülmektedir (Eralp, 2002: 683). Daha sonraları çeşitli madalyalar yapılarak başarı gösterenlere verilmiştir (Gevri, 2002: 95).

İstiklal Savaşı sırasında Mustafa Kemal'in halkın ve ordunun moralini yüksek düzeyde tutarak, millî birliği koruma hakkındaki düşüncesini hissedilen Saruhan Mebusu Mustafa Necati (sonra Millî Eğitim Bakanı) üstün başarı gösterenlerin ödüllendirilmeleri için bir kanun teklifi hazırlayarak TBMM'ye sundu (TBMM Zabıt Ceridesi,D.I., Cilt.1, İçtima senesi 1, İ:43,3. 8.1336 (1920). Uzun tartışmalardan sonra 29 Kasım 1920 tarihinde 66 sayılı İstiklal Madalyası yasası kabul edilerek 4 Nisan 1921 tarihinde yürürlüğe girdi (TBMM Zabıt Ceridesi, D.I., Cilt.6, İçtima senesi 1, İ:105, 29. 11.1336 (1920); TBMM Kavanin Mecmuası, Devre I, Cilt:1, 25 Mart 1943: 70; Resmi Gazete: Tarih: 4 /4 / 1921 Sayı: 9; Düstur: Tertip: 3: 111). Bu tarihten sonra yasada zaman zaman değişiklikler yapıldı (www.mevzuat.gov.tr/ Erişim Tarihi 19.12.2017). Dört tip olarak hazırlanan madalyalardan en önemlisi, bizzat cephede çarpışarak üstün başarılar gösteren, asker ve sivillere ve bunlardan şehit düşenlerin ailelerine verilmekte olan kırmızı şeritli istiklal madalyasıdır. Millî Mücadele'ye katılarak büyük yararlılıklar gösteren kişilere İstiklal Madalyası verilmesi konusunun TBMM'nin gündemine gelmesinden sonra yapılan müzakerelerde milletvekilleri kişilerin yanı sıra bazı

şehirlere de İstiklal Madalyası verilmesi gerektiğini dile getirmişler ve konu ile ilgili tekliflerini Meclis başkanlığına sunmuşlardır (TBMM Zabıt Ceridesi, D.II., Cilt.17, İçtima senesi II, İ: 94, 5.4.1341;TBMM Zabıt Ceridesi, D.II., Cilt.18, İçtima senesi II, İ: 109, 22.4.1341).

Maraş ve Gaziantep şehirlerine İstiklal Madalyası verilmesi teklifi ilk defa Millî Mücadele döneminde bu bölgelerin Kuva-yı Milliye komutanı olan Kılıç Ali Bey tarafından yapılmıştır; Nitekim Başvekil İsmet (İnönü) tarafından Büyük Millet Meclis Başkanlığına gönderilen bir yazıda bu inha (teklif)nün Kılıç Ali Bey tarafından yapıldığı anlaşılmaktadır: *“Vatanın harim-i ismetinde vuku bulan tecavüze karşı ilk defa müdafaaatta bulunan Gaziantep ve Maraş vilâyetleri şahsiyet-i maneviyelerinin birer kıta kırmızı kurdeleli İstiklâl Madalyası ile taltifi Gaziantep mebusu ve sabık Maraş ve Gaziantep havalisi Umum Kuva-yı Milliye Kumandanı Kılıç Ali Bey’in inhasına atfen Dahiliye Vekâlet-i Celilesinden mevru 29. 1. 1341 tarih ve İdare-i Umumiye Müdüriyeti 1237 numaralı tezkere ile teklif edilmiş ve teklif-i vakiin Meclis-i Âliye vaz’ı İcra Vekilleri Heyetinin 5.4.1341.tarihli içtimaunda tensip kılınmıştır. 400 numaralı kanun mucibince muktezasının ifasına ve neticesinin işarına müsaade buyrulmasını rica eylerim efendim.”*(TBMM Zabıt Ceridesi, D.II., Cilt.18, İçtima senesi II, İ: 109, 22.4.1341; Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi, 330. 10-194.3329-19).

Maraş’ın Kurtuluş Savaşı’nda şehir halkı ile birlikte topyekun direniş göstermesi ve çevre vilayetlerinin de yardımına koşması büyük takdir toplamıştır. Kurtuluş Savaşı sonrasında Maraş’a bir yazı gönderilerek, Millî Mücadele’ye katılanların listesi istenmiştir. Bunun üzerine şehrin ileri gelen yöneticileri bir toplantı tertip ederek bu konuyu müzakere etmişlerdir. Yapılan toplantı sonucunda varılan ortak karar, 13 Kânunusani 1340 (1924) tarih ve 2909/3970 numaralı tahrirat ile bildirilmiştir. Ankara’ya gönderilen bu yazıda: *“Maraş’ta Millî Mücadele’ye katılmayan tek fert bile yoktur.”* denilmek suretiyle İstiklal Madalyasının şehir adına verilmesi isteği dile getirilmiştir. TBMM’nin İstiklal Madalyası kanunu üzerindeki çalışmaları bundan sonraki dönemde de devam etmiş ve kanun üzerinde bir takım değişikliklere gidilmiştir. 5 Nisan 1925 tarihinde TBMM başkan vekillerinden Rafet Bey’in başkanlığında toplanmış ve 24. içtima açılmıştır. Bu toplantıda *“15 Mayıs 1919 tarihinden itibaren cidal-i milliyeye iştirak eden fevkalade yararlılıkları görülenlerin İstiklal Madalyası ile taltifleri hakkında”* teskere ve inha evrakı ile ilgili yapılan müzakerede; İnha edilen 271 zattan 11 zatın muamelesi noksan görülerek evrakının iadesine, 94 zatın inha evrakının reddine, 166 zatın İstiklal Madalyası ile taltifine encümen karar vermiştir. 166 kişilik listenin 153. sırasında *“Maraş namına İstiklal Madalyası İtası”* yazılmakta ve mahall-i hidamatı olarak Millî Mücadele, gösterilmektedir (TBMM Zabıt Ceridesi, D.II., Cilt.17, İçtima senesi II, İ: 94, 5.4.1341). TBMM tarafından İstiklal Madalyası’nın

verilmesinden sonra bu madalyanın Maraş Kalesi'ndeki Türk bayrağına resmî törenle asılması merasimi gerçekleşmiştir. Bu tören dolayısıyla Başbakan İsmet (İnönü) tarafından Maraş Belediye Başkanlığına gönderilen yazıda “*İstiklal Madalyası ile taltif edilmiş olan fedakâr Maraş'ın vatanperver halkını kemal-i hamiyet ve hararetle tebrik eder ve cümlemize muvaffakiyet temenni eylerim.*” demek suretiyle Maraş halkının kahramanlığını bir kez daha ifade etmiştir (Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi, 330. 10-194.330-11).

Mehmet Tâhir Nâdî Ozanözü'nün Biyografisi (1876-1950)

Tâhir Nâdî Bey, Divriği 1876 doğumludur. Asıl adı Mehmet Tâhir Nâdî'dir. Eğitimci ve şair olan Tâhir Nâdî'nin Ozanözü soyadını aldığı ifade edilmektedir (Dağarcı, 2012: 22). Maraş Orman Memurluğundan emekli olan Divriğili Turgutluoğlu Mehmet Halim Efendi'nin oğludur. Babasının memurluğu sebebiyle bulunduğu Kilis'te rüşdiye mektebini bitirdi. Maraş'ta Arapça ve Farsça öğrendi. Babası tarafından İstanbul'a gönderildi (İnal, 1940: 1861). Dört yıl kaldığı Üsküdar'da Ahmediye Medresesinde Hoca Nazmi Efendi'nin derslerini takip etti ve icazetname aldı. Darülfunun Edebiyat Şubesinden tahsilini tamamlayarak mezun oldu (Arslanoğlu, 2006: 471). Tahsili esnasında Bayezid Camii'nde ve Ayasofya Camii'nde talebelere Gülistan, Hâfız Divanı ve Mesnevi okuttu.

Öğretmen ve idareci olarak pek çok yer dolaştı. Mardin'e tayin edilen Tâhir Nâdî bu ilde üç yıl kalmış ve Mevlid'ini de yine burada kaleme almıştı. Mevlid'in yazılış nedeni şöyledir: Tâhir Nâdî 27 yaşında Mardin'de öğretmenlik yaparken bir kış mevsiminde amansız bir hastalığa tutulmuş. 15 gündür tutulmuş olduğu bu hastalıktan baygın bir halde yatmakta ve gözünü açamamaktadır. Doktor ve hizmetine bakan hanım da şairin hayatından ümitlerini kesmişlerdir. Bir ara hafifçe kendine gelir ve gözlerini açmaya muvaffak olur ve Cenab-ı Hakk'a yalvarmaya başlar. “Ya Rab! Beni şu dertten kurtar, hayatımı bağışla, iyileşeyim de sana hamd ü senadan, secde ve şükrandan sonra habibine bir mevlit, bir kaside yazayım. İki cihana şeref ve şefaahat bahşeden efendimizin bu dünyaya gelişinin şanını tebci ve takdis edeyim. Gerçi onun tertemiz ruhunu şâd edecek bir eser meydana getirmeye bu âcizin gücü yetmez, fakat sen inayet buyurur, bana güç ve kuvvet verirsen elbette mahcup olmam” der. Ertesi gün kendine gelip uyandığında vücudunu kavuran ateşlerin söndüğünü ve hastalıktan eser kalmadığı görülür. Bu işe doktor da şaşırır, nasıl bir ilaç kullandığını sorar. Allah'a verdiği sözü hatırlayan Tâhir Nâdî, yine Allah'a sığınarak ve Hz. Peygamber'in ruhundan istimdat dileyerek düşünmeden ve hiçbir hazırlık yapmadan ertesi sabah eserini yazmaya koyulur. İki gün içerisinde mevlidini bitiren şair, bu eser için “*İtiraf edeyim ki bu eser, benim ilmimin, şiirim mahsulü değil, bu bir ilham neticesidir.*” demektedir (Yıldız, 2006: 36).

Mardin, Selanik ve Biga İdadilerinde muallimlik ve müdür yardımcılığı yaptı. Ankara Dârülmualîmin-i Rüşdî’de edebiyat ve Türkçe dersleri verdi. Daha sonra Kerkük İdadîsi Müdürü ve muallimi olarak tayin edildi. Akabinde Basra Sultanîsi Müdürlüğüne atandı ve burada din bilgisi ve Farsça öğretmenliği yaptı. İngilizlerin Basra’yı işgal etmesi üzerine Bağdat ve Halep yolu ile İstanbul’a geldi (Dağarcı, 2012: 23). Eğitim hizmetlerine devam ederek Kadıköy, Kabataş ve Vefa Liseleri ile Gazi Osman Paşa Okulu, Adana Kız Öğretmen Okulu, Amerikan Koleji, İmam Hatip Okulu, Pertevniyal ve İstanbul Kız Liselerinde Arapça, Farsça ve edebiyat öğretmenliği yapan Tâhir Nâdî, İstanbul Erkek Lisesinden emekliye ayrılmıştır (Yıldız, 2002: 1).

Daha sonra hiciv şairi olarak tanındı. Şiirlerinde Tâhir mahlasını ve eserlerinde Tâhir Nâdî imzasını kullandı (Cunbur-Ağca, 2007: 81). Bizzat İbnülemin Mahmut Kemal İnal’a verdiği terceme-i halinde Tâhir Nâdî, Molla Câmî Divanı’nın ve Ubeydi Zaganı Letaifi’nin tercümeleriyle 1200 sayfadan oluşan divanın ve 2500 cilt kitabının, Üsküdar’da dayısının evinde yandığını ifade etmiştir.

Türkçe sarf ve nahivden bahseden *Umdetü’l- Kavaid* (Kerkük 1913), *Fezleke-i Lisan-ı Farisi* (İstanbul 1922) gibi eserleri basılmıştır. Ahmet Medeni, Tâhir Nâdî ’nin ilk eseri olan *Umdetü’l- Kavaidi*, gramer ve edebiyat üzerine yazılmış kıymetli bir kaynak olarak nitelemektedir. 111 sayfadan oluşan bu gramer kitabının, dilbilgisi derslerinde okutulmak amacıyla kaleme alınmış ve büyük bölümü Türk dilbilgisine ayrılmış yer yer Arapça ve Farsça dil bilgilerine de değinilmiştir. Yazdığı mevlid kitabını yeni harflerle İstanbul’da 1950 yılında bastıran Tâhir Nâdî, eserine *Tâhir Nâdî Mevlidi* adını vermiştir. 48 sayfadan oluşan kitabında yazmış olduğu Tercime-i Hal başlıklı mesnevi biçiminde manzum bir bölüm de yer almaktadır (Dağarcı, 2012: 23). Bazı şiirleri *İbnülemin’in Son asır Türk şairleri* ve İ. Arslanoğlu’nun *Divriği Şairleri* adlı kitaplarında yayımlanmıştır. Bunlardan biri: (Nadi, 1998: 197).

Nakese cevher-i irfanını bezletme sakın

Öğrenir bilmediği şeyi sana düşman olur

Kudret-i fatıradan çünkü nasibi o kadar

İlmi artınca hemen fırsat alır rehzen olur.

Tâhir Nâdî, nevi şahsına mahsus bir kimsedir. Kendi kendini “*Başımda bembeyaz kullarca mağduriyetim vardır.*” diye anlatır. İbnülemin Mahmut Kemal İnal ise, Tâhir Nâdî hakkında “*Muhterem Tâhir Nâdî muallim namını bihakkın ihraz eden hadimîn-i maariften bir danışmenddir. Üç lisandaki vukufuna ve edebiyattaki iktidarına eserleri*

şahittir.”’der (<http://www.turkudostlari.net/biyografi.asp?id=480>, Erişim Tarihi 01.04.2017).

Renkli bir sima olan Tâhir Nâdî, pek çok edebiyatçı ile dostluk kurmuş ve bu arada edebiyat mahfillerinde sözü edilmiştir. Dostlukları yanında çabuk kızan ve kızdığını hemen belli eden bir mizaca sahip olduğu da anlaşılıyor.

Halit Fahri Ozansoy, başından geçen bir olayı anlatarak onun düşünsel yargısını şöyle belirtiyor: Bir gün bana bazı arkadaşlar: Yahu, dediler, Tâhir Nâdî sana güvenmiş. Aleyhinde bir hicviye yazmış. Sultanahmet'teki Küllük'te (Kıraathane) okuyup duruyormuş. Canım sıkıldı, ertesi günü Tâhir Nâdî'ye rastlayınca bunun sebebini sordum. Bana: “Hakkımda alaylı yazı yazmışsın. Karikatürümü de yaptırmışsın.” dedi. Bence mesele anlaşılmişti. Bizim şair Yusuf Ziya, bilmem hangi gazetede böyle bir kıt'a mı, yazı mı ne yazmış, bir de karikatür yaptırmıştı: Bildiğimi söyledim. Tâhir Nâdî hemen benden mazeret diledi. Arkasından da iki gün sonra benim için yazdığı hicviyeyi tadil ederek Yusuf Ziya'nın aleyhine çevirdi. Bana da bir medih kasidesi yazdı (Yücebaş, 1961: 178). Öğretmenliğinden daha çok şairliği ve hiciv yönü ile tanınan Tâhir Nâdî 1952'de İstanbul'da vefat etmiştir.

Mehmet Tâhir Nâdî Bey Tarafından Yazılan Kasidenin Değerlendirilmesi

Mehmet Tâhir Nâdî Bey'in yazmış olduğu kaside herhangi bir yerde yayımlanmamıştır. Kasideye matbu bir metin olarak Başbakanlık Cumhuriyet Arşivinden ulaşmak mümkün olmuştur. Kaside Osmanlı Türkçesiyle yazılmıştır. Tek sayfalık bir belge olarak dijital ortama aktarılan kasidenin bazı kelimeleri silik çıkmıştır. Bu sebeple bazı kelimelerin okunuşunda tereddüt bulunmaktadır. Kasidenin transkripsiyonu şu şekildedir:

Maras alçasının Bayrağına İstiklâl Madalyasının

Taık Merâsim Vaşfiyesi

Lafz-ı mefhûm-ı hamâset Marasın unvânıdır

abza-i hâkî güzîde bi şehîdi anıdır

Muhteris adâ-yı hûn-ârı perîşân eyledi

Kal'a-yı ĩmānı şarsılmaz veġā meydānıdır

Sāha-i ufķunda ervāh-ı Őehĩdān-ı ġazā

Őaf Őaf olmuŐ bekliyor ķudsi vaţan arslanıdır

Ey maħalli Őanlı cumhūriyyetin evlādları

Őu madalya sa'y-ı meŐķuruŶ bŶyŶk bŶrhānıdır

Ėalk-ı medyŶn-ı teŐekkŶr eyleyen luţf-ı 'amĩm

Meclis-i millĩmiziŶ taķdĩr-i bĩ-pāyānıdır

'An-ŐamĩmŶ'l-bāl cumhūriyyete merbŶţ Ėalk

Őalţanat mŶlkŶŶ emānsız bādĩ-i Ėızlānıdır

Ėatve-endāz teraķķiyāt-ı 'aŐır olduğ bugŶn

MŶftaħir olmağ bize maħz-ı Ėudā iŐsānıdır

'Arz-ı rŶ-māl it Őabā git Ėāk-i pāy-ı ġāziye

Kim vŶcŶdı mŶlkŶnŶŶ ĖurŐĩd-i nŶr-efŐānıdır

Devr-i cumhūriyyetin atar feyizine feyziniŶ*

'ŖmrŶm olduĖĖa ķalem elde sitāyiŐ-Ėānıdır

* Bu mısradaki bazı kelimelerin okunuşunda tereddŶt bulunmaktadır.

Pür-himem vālī-i vālā-yı dirāyet-pīşeye
‘Arz-ı ihlāş hepmizin şükrāne-i vicdānıdır

Sırr-ı ferd hiç kimseye itmez muvaqqar şā‘irim
Rūhumu teşhīr iden şu memleket ‘ümrānıdır

Halka ĩrās-ı sürūr itti mu‘azzam fabrika
Dediler ez-cān u dil sāmān (u) servet kānıdır

Āsmāna mün‘akis gül-bāng şevk-i sermedī
Şu terakķī kalb-i düşmen āteş-i sūzānıdır

Pür-telāş eyler sihen sāzān-ı dehri sözlerim
Zihn ü kādīm-i şu’ūnuş keştī-i ‘ummānıdır

Vehyi-i nükte-fürüş görseydi eş‘arım eger
Dir idi bu ‘aşr-ı hāzır sānī-i hisānıdır

Tab‘-ı pākımdır tecellī-gāh-ı feyz lā-yezālī
Her sözüm bir dürre-i beyzā-i hikmet şānıdır

Mu‘allim Tāhir Nādi

Kasidenin Değerlendirilmesi

Kaside, İslami dönem Türk edebiyatı nazım şekillerinden biridir. Klasik Türk edebiyatında gazelden sonra en çok yazılan şiir türüdür. Türk edebiyatından önce Arap ve İran edebiyatlarında yazılmıştır. Arap ve İran edebiyatlarında birçok tecrübelerden geçtikten sonra Türk edebiyatına intikal eder. Türk edebiyatında kaside genellikle din ve devlet erkânını methetmek amacıyla yazılır. Türk şiirinde kasidenin başlangıcı XIII. yüzyıla dayanmasına rağmen tam olarak edebî dilin iyice teşekkül etmesi XV. yüzyılda görülür. Türk edebiyatında kaside denince akla Nefî gelir (Alıcı, 2014: 80-84).

Kaside beyitler halinde başından sonuna kadar aynı aruz kalıbıyla yazılır. Beyit sayısı 33-99 beyit arasında değişir. Ancak daha az veya daha çok beyitler içeren kasideler de vardır. İlk beytine matla, son beytine makta, şairin adının geçtiği beyte taç beyit, en güzel beytine ise beytül-kasid denir. Kasideler altı bölümden oluşur. Bunlar: Nesip, girizgah, methiye, tegazzül, fahriye ve dua bölümleridir. Kasideler aa, ba, ca, da, ...xa şeklinde kafiyelenir. Kasidelerin bölümlerinin de sıralanmasında bir düzen vardır (Alıcı, 2014: 80-84). Tanzimat'tan itibaren yazılan kasidelerde yukarıda belirtilen özelliklerin hepsi görünmeyebilir. Klasik kaside tarzının dışında kasideler de yazılmıştır. Mesela Namık Kemal'in Hürriyet Kasidesi buna güzel bir örnektir. Kafiye düzeni ve aruzla yazılması bakımından klasik kaside geleneğine uyar. Ancak bölümler bakımından uymaz.

23 Şubat 1919'da İngilizler tarafından başlatılan ve sonra Fransızlar tarafından devam ettirilen işgale karşı Maraş'ın yiğit halkının kahramanca başlattığı mücadele 12 Şubat 1920'de kesin zaferle sonuçlanmıştır. Bu zafer bütün ülkede büyük heyecan uyandırmıştı. 1925 yılında TBMM tarafından İstiklal Madalyası ile ödüllendirilen Maraş'ta daha önce görev yapmış olan Tâhir Nâdî, **Maraş Kalesinin Bayrağına İstiklal Madalyasının Talik Merasim Vasfıyesi** başlığı ile bir kaside yazmıştır (Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi, 330. 10-194.330-14).

Bu kaside Maraş'ın övgüsüdür. Burada Maraş halkının kahramanlığı, yiğitliği ve düşmana karşı gösterdiği cesareti konu edilir. Tâhir Nâdî'nin kasidesi klasik kaside geleneğinden belli ölçüde ayrılır. Namık Kemal'in Hürriyet Kasidesi'ne benzetebiliriz. Klasik kasidelerde görünen yukarıda belirtmiş olduğumuz bölümler burada görünmez. On altı beyitten oluşmaktadır. Aruzun **fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün** kalıbıyla yazılmıştır. Kafiye yapısı klasik kaside tarzındadır yani **aa, ba, ca, da, ea** ... şeklindedir. Birinci mısralar serbest olup ikinci mısralarda –ân sesiyle zengin kafiye yapılmıştır. –ıdır ekleri ise rediftir. Kafiye düzenini şematik olarak şöyle gösterebiliriz:

1. Beyit unv-ân-ıdır
k-an-ıdır

2. Beyit eyledi
meyd-**ân-ıdır**
3. Beyit ğazâ
arsl-**an-ıdır**
4. Beyit evlâdları
bürh-**ân-ıdır**
5. Beyit ʿamīm
bî-pây-**ân-ıdır**
6. Beyit hâlk
hızl-**ân-ıdır**
7. Beyit bugün
ihs-**ân-ıdır**
8. Beyit ğâziye
nür-efş-**ân-ıdır**
9. Beyit feyzinin
sitâyiş-ğ-**ân-ıdır**
10. Beyit dirâyet-pîşeye
vicd-**ân-ıdır**
11. Beyit şâʿirim
ümr-**ân-ıdır**
12. Beyit fabrika
k-**ân-ıdır**
13. Beyit sermedî
süz-**ân-ıdır**
14. Beyit sözlerim
umm-**ân-ıdır**
15. Beyit eger
his-**ân-ıdır**
16. Beyit lâ-yezâlî
ş-**ân-ıdır**

Tâhir Nâdî, kasidesinde Maraş halkının Maraş'ın kurtuluş mücadelesinde ve tarihte göstermiş olduğu kahramanlıklarla toprağını şehit kanıyla yoğurduğunu ve bu sebeple kahramanlık ve hamaset unvanını doğal olarak hak ettiğini söyler. Kasidenin bu çerçevede ilk beyti şöyledir:

Lafz-ı mefhûm-ı hamâset Marʿaşın ʿunvânıdır

Ḳabza-i hâkî güzîde biñ şehîdin çanıdır

“Hamaset mefhumunun lafzı Maraş’ın unvanıdır. Bir avuç toprakta bin şehidin kanı vardır.”

İhtiraslı düşman Maraş’a bir amaç için gelmişti. Ama bilmiyordu ki Maraş halkının sarsılmaz bir imanı vardı ve bu iman sayesinde millet savaş meydanından galip ayrıldı. Tâhir Nâdî bunu ikinci beyitte şöyle ifade ediyor:

Muhterîş a‘dâ-yı hûn-hârî perişân eyledi

Ka‘a-yı îmânı şarsılmaz veğâ meydânıdır

“(Bu millet) ihtiraslı hunhar düşmanı perişan eyledi. Bu meydan kavga meydanıdır. Bu meydanda (bu halkın)sarsılmaz bir iman kalesi vardır.”

Tâhir Nâdî, kasidesinde Maraş’ın teşekkürle layık bir çaba gösterdiğini ve bir mücadele içerisine girdiğini, ülkenin ve devletin Maraş’a teşekkür ettiğini ve bunun bir belgesi olarak kendisine bu madalyanın verildiğini ifade eder:

Ey maḥalli şanlı cumhūriyyetin evlādları

Şu madalya sa‘y-ı meşkūruḡ büyük bürhānıdır

“Ey şanlı cumhuriyetin evlatları! Şu madalya, senin teşekkürle layık mücadelenin büyük bir belgesidir.”

Şair bir sonraki beyitte bu madalyanın bütün Maraş halkı için umumi olarak TBMM tarafından verilmiş büyük bir takdirin ifadesi olduğunu belirtir. Beyit şöyledir:

Halk-ı medyūn-ı teşekkür eyleyen luṭf-ı ‘amīm

Meclis-i millîmizin taḫdîr-i bî-pâyânıdır

“Halkı teşekkürle borçlu eden bu umumi iyilik millî meclisimizin sonsuz takdiridir.”

Tarih 1925. Millî Mücadele sona ermiş memleket yeni bir kalkınma hamlesi başlatmıştır. Maraş için bir taraftan madalya ile iftihar etmek ve bir taraftan da yeni bir dönemin başlangıcının idrakinde olma zamanıdır. Tâhir Nâdî, Maraşlının bu duygusuna tercüman olur:

Hatve-endâz teraḫkiyât-ı ‘aşr olduk bugün

Müftahir olmak bize maḥz-ı Hudâ ihsânıdır

“Bugün asrın ilerleyişine adım attık. İftihar etmek bize Allah’ın ihsanıdır.”

Kasidede Millî Mücadele'nin lideri Mustafa Kemal'e şükran duyguları da dile getirilmektedir:

‘Arz-ı rû-mâl it şabâ git hâk-i pâ-y-i gâzîye

Kim vücûdî mülkünün hürşîd-i nûr-efşânıdır

“Ey sabah rüzgarı! Vücudu nur yayan Gazi'ye git, onun ayağının tozuna yüzünü sür!”

Tâhir Nâdî, kasidede Maraş'ın kahramanlığını eli kalem tuttukça ifade edeceğini, memleketteki gelişmelerin kendisini büyülediğini, bu gelişmelerin düşmanın kalbine bir ateş gibi düştüğünü ve benzeri duyguları anlatır.

Kasidelerin son beyitlerinde genellikle şairler kendilerine de övgü yaparlar. Tâhir Nâdî kasidenin son beytinde şöyle der:

Tab'-ı pâkimdir tecellî-gâh-ı feyz lâ-yezâlî

Her sözüm bir dürr-e-i beyzâ-i hikmet şânıdır

“Benim temiz yaratılışım (huyum, tabiatım, ahlakım), feyzin bitimsiz tecelli yeridir. Her sözüm hikmet dolu bembeyaz inci (gibi)dir.”

SONUÇ

Maraş ilk önce İngilizler daha sonra da Fransızlar tarafından işgal edilmiştir. Bu işgal dönemleri Maraş ve Maraşlı için zor ve meşakkatli bir hayatın yaşandığı günler olmuştur. İngilizlerin Maraş'ı işgali sırasında işbirliği içerisinde olan Ermeniler, Fransız işgali döneminde de aynı şekilde Fransız güçlerine destek vermişler ve bu desteğin karşılığında daha büyük taşkınlıklar yapmaya başlamışlardır. Fransız ve Ermeni baskılarının artması, Müslümanlara yönelik katliamların gerçekleşmesi, dinî ve millî değerlere yapılan saldırılar karşısında Maraş halkı onurlu bir duruş sergileyerek işgalci güçlere karşı mücadeleye başlamıştır. 21 Ocak 1920 tarihinde başlayan ve 11 Şubat 1920'ye kadar 22 gün süren İstiklâl Mücadelesi sonunda Maraş halkı kendi şehrini kurtarma şerefine nail olmuştur. 12 Şubat 1920 günü şehrin düşmandan temizlenmiş olması ve zafere ulaşılması nedeniyle bayram yapılır. Maraş, Millî Mücadele'deki bu hareketi nedeniyle 5 Nisan 1925 tarihinde Kırmızı Şeritli İstiklal Madalyası ile taltif edilmiştir. TBMM tarafından İstiklal Madalyasının verilmesinden sonra bu madalyanın Maraş Kalesi'ndeki Türk bayrağına resmî törenle asılması merasimi gerçekleşmiştir. Bu merasim sırasında Maraş'ta bulunan şair Tâhir Nâdî Bey tarafından yazılan bir kaside

hazırlanmış ve okunmuştur. Mehmet Tâhir Nâdî Bey bu kasidesinde Maraş halkının verdiği bu mücadeleyi dizelere dökerek dile getirmiştir. Kaside tarihî ve edebî olarak ele alındığında şairin yüksek bir dinî ve millî ferasete sahip olduğu anlaşılmaktadır. Şair kasidesinde Türk milletinin özgürlük ve bağımsızlık yolunda tarih boyunca büyük kahramanlıklar gösterdiğini, Maraş halkının Maraş'ın kurtuluş mücadelesinde göstermiş olduğu olağanüstü direniş ve mücadele ile kahramanlık ve hamaset unvanını doğal olarak hak ettiğini dile getirmiştir. Şair kurtuluş mücadelesinin önemini vurgularken aynı zamanda mücadele sonrası için de bir takım hedefler belirliyor. Bu noktada şair, mücadele sonrası yeni devletin güçlenmesi, genç Cumhuriyetin belirlenen hedeflere ulaşması ve bunun içinde toplumun bilinçlenmesi gerektiğini de ortaya koymuştur.

KAYNAKÇA**Arşiv Belgeleri**

Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi, 330. 10-194.330-11.

Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi, 330. 10-194.330-14.

Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi, 330. 10-194.329-19.

ATASE, (İSH- 3A), Sıra No: 1680, Kutu No: 79, Gömlek No:28, s.1.

Resmi Yayınlar

(TBMM Zabıt Ceridesi,D.I., Cilt.1, İçtima senesi 1, İ:43,3. 8.1336 (1920).

TBMM Zabıt Ceridesi, D.II., Cilt.17, İçtima senesi II, İ:93, 5.4.1341(1925).

TBMM Zabıt Ceridesi,D.II., Cilt.18, İçtima senesi II, İ:109,22.4.1341(1925).

TBMM Kavanin Mecmuası, Devre I, Cilt:1,25 Mart 1943,TBMM Matbaası Ankara, s.70.

Resmi Gazete: Tarih: 4 /4 / 1921 Sayı: 9.

Düstur: Tertip: 3, Cilt: 1, Sayfa: 111.

Kitap ve Makaleler

Akbıyık, Yaşar (1991). “**Maraş Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin Kuruluşu**”, Ege Üniversitesi, **Tarih İncelemeleri Dergisi**, S.6,İzmir.

Akbıyık, Yaşar (1999). **Millî Mücadele'de Güney Cephesi Maraş**, Atatürk Kültür Dil Ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi Yay., Ankara.

Akyüz, Yahya (1975). **Türk Kurtuluş Savaşı Ve Fransız Kamuoyu (1919-1922)**, TTK Yayınları, Ankara.

Alıcı, Lütfi (2014). “**Eski Türk Edebiyatında Nazım Şekilleri**” Eski Türk Edebiyatına Giriş, Akçağ Yay., Ankara.

Armaoğlu, Fahir (1999). **Siyasi Tarih**, Alkım Yayınevi, İstanbul.

Arsan, Nimet (1964). **Atatürk'ün Tamim Telgraf Ve Beyannameleri 1917-1938**, C.IV, Ankara.

- Arslanoğlu, İbrahim (2006). **Geçmişten Günümüze Sivas Meşhurları**, C. II, Sivas.
- Bagdatlılar, Adil (1974). **Uzunluk: (İstiklal Harbinde Kahramanmaraş)**, Kervan Yay.,Toker Matbaası İstanbul.
- Başdoğan, Ferhat (2001). **Tenekeli Köyden Sanayi Merkezine Kahraman Maraş**, Ankara.
- Baykara,Tuncer (1985). **Millî Mücadele**, Kültür Ve Turizm Bakanlığı Yay., Ankara.
- Bıyıklıoğlu, Tevfik (1962). **Türk İstiklal Harbi, Mondros Mütarekesi Ve Tatbikatı**, C I, Ankara.
- Bilgin, M.Sıtkı (2008). “**Arşiv Belgelerine Göre Fransız İşgali Altındaki Maraşta Ermeni Faaliyetleri**”, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Kahramanmaraş Ve Yöresi Kültür Değerlerini Araştırma Ve Uygulama Merkezi Adına Yayınlanan Maraş Tarihi Ve Sanatı Üzerine(Editör; Prof.Dr. Mehmet Özkarcı Vd.) Kahramanmaraş.
- Çoğalan, Celal-Kurtaran, Halit (1963). **Her Yönüyle Maraş**, İstanbul.
- Dağarcı, Suphi (2012). “**Türkmen Dağarcığı**”, **Kardaşlık Kültür, Sanat, Edebiyat Ve Folklor Dergisi**, S. 55, İstanbul.
- Doğan, Orhan (2007). “**Millî Mücadele’de Maraş Ve Mustafa Kemal**”, **İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi**, S. 42, İstanbul.
- Düner, V. Z (1972). “**İstiklal Harbi**”, **Türk Ansiklopedisi**, C. XX, Ankara.
- Efe, Ahmet (1998). **Tarihi Ali Selçuk**, Konya.
- Eyicil, Ahmet (2000).“**Maraş Mücadelesinde Atatürk**”, **Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi**, C. XVI, Ankara.
- Eyicil, Ahmet (2005). “**Maraş Savunması**”, **Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi**, S. 61, C. XXI, Ankara.
- Alpaslan, Yaşar-Yakar, Serdar (2008), “**Şeyh Ali Sezai Efendi Notları**”, **İstiklal Savaşında Maraş**, Kahramanmaraş.
- Eralp, Nejat (2002). “**Osmanlılarda Nişan Ve Madalya**”, **Türkler**, C.XIII, Editörler: Hasan Celal Güzel Vd., Ankara.
- Gazi Mustafa Kemal (1989). **Nutuk-Söylev**, Atatürk Kültür, Dil Ve Tarih Yüksek Kurumu, Türk Tarih Kurumu Yay.,C.I,3.Baskı, XXIII.Dizi-Sa.2/2, Ankara.

- Gevri, Necmettin(2002).**İki Ödüllü Şehir Kahramanmaraş**, Kahramanmaraş Belediyesi Yay., Kahramanmaraş.
- İnal, İbnülemin Mahmut Kemal (1940). **Son Asır Türk Şairleri IV**, Dergâh Yay., İstanbul.
- Gönen, Cengiz (2005). **Ulusal Kurtuluş Savaşının İlk Kahramanı Maraş**, Ankara.
- Gotthart, Jeaschke (1970). **Türk Kurtuluş Savaşı Kronolojisi**, C.I, Ankara.
- Kansu, Mazhar Müfit (1988). **Erzurum'dan Ölümüne Kadar Atatürk'le Beraber**, Atatürk Kültür Dil Ve Tarih Yüksek Kurumu, Türk Tarih Kurumu Yay., XVI. Dizi-Sa. 6a2, C. 2, Ankara.
- Kafesoğlu, İbrahim (1992). **Selçuklu Tarihi**, İstanbul.
- Karadağ, Hüsameddin (1943). **İstiklal Savaşında Maraş**, Mersin.
- Karadağ, Hüsameddin (2008). **"İstiklal Savaşında Maraş"**, Haz. Yaşar Alpaslan-Serdar Yakar, İstiklal Savaşında Maraş, Kahramanmaraş.
- Kerr, Stanley E. (1973). **The Lions Of Marash**, Albany.
- Kundakçı, Hasan (2001). **Emperyalizmin Kullandığı Ermeniler**, Türkiye Gaziler Vakfı Yayınevi Ankara.
- Kurtaran, Ali Sezai (1957). **"Türk İstiklal Savaşında Maraş Millî Mücadelesine Ait Tarihçe"**, Hizmet Gazetesi, 15. 5. 1957, Nr. 34.
- Kutlusoy, M. Nedim (1960). **"Millî Mücadele'den Bir Yaprak, Maraş Destanı"**, Kuvâ-yı Milliye Dergisi, S.23, Şubat 1960,Ankara.
- Osmanlı Belgelerinde Ermeni- Fransız İlişkileri (1918-1919)** (2002) C.II, Ankara.
- Özalp, Yalçın (1984). **Mustafa Kemal ve Millî Mücadele'nin İlk Zaferi**, Kahramanmaraş Belediyesi Kültür Yay., Ankara.
- Özbaş, M.Yusuf (Tarihsiz) **Dâva 1920 Maraşlı-Fransız Harbi**, Sema Matbaası (Baskı yeri ve yılı yok).
- Öznel, Erdoğan (1992). **Türk İstiklal Harbi Mondros Mütarekesi Ve Tatbikatı**, Genel Kurmay Başkanlığı Yay.,Ankara.

- Saral, Ahmet Hulki, Saral, Tosun (1970). **Vatan Nasıl Kurtarıldı, Nur Dağları “Amanoslar” Toroslar, Adana, Maraş, Gaziantep Ve Urfa'da Yapılan Kuvâ-yı Milliye Savaşları**, Türkiye İş Bankası Yay., Ankara.
- Selek, Sabahattin (1982). **Millî Mücadele**, İstanbul.
- Sertoğlu, Murat (1970). “**Kendini Kurtaran Şehir Kahramanmaraş'ın Destanı**”, Tercüman Gazetesi, 19 Mart 1970,S.3025.
- Şahingöz, Mehmet (2002). “**Millî Mücadele’de Protesto Ve Mitingler**”, Türkler, C.15, Ankara.
- Şıvgın, Hale (1988). “**Mustafa Kemal’in Maraş’ın Kurtuluşu İçin Faaliyetleri**”, Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, C.IV, S.II, Ankara.
- Tansel, Selahattin (1991). **Mondros’tan Mudanya’ya Kadar**, C:II, Millî Eğitim Basımevi Ankara.
- Türkgeldi, A.Fuat (1948). **Mondros Ve Mudanya Mütarekeleri Tarihi**, Türk Devrim Tarihi Enstitüsü Yay., Ankara.
- Türk İstiklal Harbi, (1966). **Güney Cephesi**, C.IV, Genelkurmay Başkanlığı Harp Dairesi Resmi Yay., Ankara.
- Türkkorur, Yaşar (1984).“**Kurtuluş Savaşı Öncesinde Maraş**”, **Kahramanmaraş Dergisi 64. Yıl Özel Sayı**, Ankara.
- Ulusoy, Mümtaz, (E) Albay (2006). **İstiklâl Harbi’nde 2. Kolordu (1918-1921)**, Yayına Hazırlayanlar, Dr. Öğ. Alb. Ahmet Tetik, Uzm. Şeyda Büyükcan, Genelkurmay Askerî Tarih Ve Stratejik Etüt Başkanlığı Yay., Ankara Genelkurmay Basımevi,Ankara.
- Üçok, Çoşkun (1951). **Siyasi Tarih Dersleri**, Türk Tarih Kurumu Basımevi,2.Baskı, Ankara.
- Ülman, Haluk (2002). **Birinci Dünya Savaşına Giden Yol**, (3.Baskı), Ankara.
- Yavuz, Selim (2003). “**Kahramanmaraş İşgali Ve Mücadele Günlüğü**”, Tarihi Uzunluk Dergisi, S.15, Kahramanmaraş.
- Yavuz, Bige (1992). “**1921 Tarihli Türk-Fransız Anlaşması'nın Hazırlık Aşamaları**” **Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi**, S.23, C. VIII, Ankara.

- Yavuz, Bige. (1994). **Kurtuluş Savaşı Döneminde Türk Fransız İlişkileri**, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara.
- Yetişgin, Memet (2004). “**Ermenilerin Maraş’tan Ayrılmaları, 1920–1922**”, **Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi**, Cilt XX, Mart, S.58, Ankara.
- Yetişgin, Memet (2008). **Maraş Savunması: Amaçlar, Kişiler Ve Sonuçlar**, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Kahramanmaraş Ve Yöresi Kültür Değerlerini Araştırma Ve Uygulama Merkezi Adına Yayınlanan Maraş Tarihi Ve Sanatı Üzerine(Editör; Prof.Dr. Mehmet Özkarcı Vd.) Kahramanmaraş.
- Yıldız, Alim (2006). “**Edebiyatımızda Mevlid Ve Bazı Mevlidlerin Yazılış Sebepleri**”, Somuncu Baba İlim, Kültür Ve Edebiyat Dergisi, Nasihat Yay., S. 66, Ankara.
- Yücebaş, Hilmi (1961). **Hiciv Edebiyatı Antolojisi**, İstanbul.

Ansiklopedi

- Cunbur, Müjgân - Ağca, Hüseyin (2007). “**Ozanözü, Mehmet Tâhir Nâdi**”, Türk Dünyası Edebiyatçıları Ansiklopedisi, C. VII, Ankara.
- Türk Dili Ve Edebiyatı Ansiklopedisi, (1998). “**Tâhir Nâdi**”, Dergâh Yay., C.VIII, İstanbul.

İnternet Sayfası

- [Http://www.turkudostlari.net/biyografi.asp?id=480](http://www.turkudostlari.net/biyografi.asp?id=480), (Erişim Tarihi 01.04.2017).
- Yıldız, Alim (2002). “**Bir Mevlid Şairi: Tâhir Nâdi**”, Ay Vakti Düşünce Kültür Ve Edebiyat Dergisi, Sayı 27, İstanbul.
- ([Http://tunnelthroughvit.appspot.com/www.ayvakti.net/ayvaktidergisi/item/Bir-Mevlid-Airi-Tahir-Nadi](http://tunnelthroughvit.appspot.com/www.ayvakti.net/ayvaktidergisi/item/Bir-Mevlid-Airi-Tahir-Nadi) Erişim Tarihi 01.04.2017.)
- (www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.3.66.doc,(Erişim Tarihi 19.12.2017)

EK-1- Dahiliye Vekilinin Başvekâlet-i Celileye Gönderdiği Madalya Töreninde Okunacak Kaside İle ilgili Yazısı.

باسم وکالت جلیله

باسم وکالت جلیله
کتابخانه
تاریخ
۱۳۹۶
۲۸۶۶

جو یون ملت مجلسیجی مرعس شهرفقانه اعطا جیرو یون استغبول مزاری سن رسم تقیقد و رسم فاهرنادی
بن طرفدن ابرار ایله ریکی بایلد مرعس و درقین ارسال اولان قصیده دن برنسخه انقا تقدیم قونیمی عومده اولونق
راهنه ریکی
۱۳۹۶، جول ۱۹

راهنه ریکی

ممنون

- 2 -

تاریخ: ۱۳۹۶/۰۷/۱۹
محل: ...
...
...

030 10 194 330 14

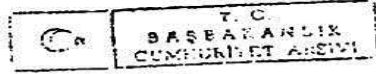
EK-2-

Madalya

Töreninde

Okunacak

Kaside.

مرعرت قلمه سنك بايراغنه استقلال مداليه سنك تايچ

مراسم وصفه سى

عمرم اولدق قلم الده ستايش خواتيدر
 برحم والى والى درابت يشه
 عرض اخدرس هيميزك شكرانه وجدانيدر
 سرفرد هيج كيمه به ايجمز موقر شاعره
 روحى تنخير ابدن شو مملكت حمرانيدر
 خاقه ايرات سرور ايتدى مظهر فابرقه
 ديدبل ارجان دل سامان نوبت قانيدر
 آسپنه منكس كهانك شوق سرمدى
 شو ترقى قلب دندن آتش سوزانيدر
 يرتلاش ايلر سخن سازان دهرى سوزلرم
 ذهن وقادم شونك كفتى عمانيدر
 دهرى تكتته فروش كورده پدى اشعارم اكر
 در ايدى بو عصر حاضر فاقه حمانيدر
 طبع ياكم در مجلكاه فيض لا يزال
 هر -وزر رودت يضا حكمت شانيدر
 صل
 طاهرناى

لفظ ومفهوم حاست مرعرتك عتوانيدر
 قريضة تاكى كزیده بيك شبيك فانيدر
 محض اعداى خوشخواري بریشان ايدى
 قلمه ايمانى سارسلبار وغانيدانيدر
 ساسة افتنده ارواح شهبان غزا
 منصف ولش بگه بود قدسى وطن آرسلايدر
 اى بيجلى شانلى جمهرينك اولادلى
 شو مداليه سى مشكورلا بو يوك رحمانيدر
 خالق مدبور تشكر ايلر لطف محب
 مجلس مايميزك تقدیرى پايانيدر
 عن صمم اقبال جهوديه مربوط خاق
 سلطنت ملك امانسز يادى خذلايدر
 خطوه انداز ترقبات عصر اولدق بوكوي
 مفتخر بودى بزه محض خدا احسانيدر
 عرض ده مال اين سيايت تاكياى غاى به
 كيم وجودى ملكك خودشيد نور افشانيدر
 دور جهوريتك انار فيضنا فيضك

194 330 14

EK-5- Maraş ve Antep'e İstiklal Madalyası verilmesi hakkında Dahiliye Nezaretinden Başvekalete(Başbakanlık) gönderilen yazı.

